

1. Demografický vývoj

Územní změny, sídelní struktura

Sídelní struktura Jihomoravského kraje je v posledních letech stálá, je zde 673 obcí, v roce 2021 získala 1 obec statut městyse.

Jihomoravský kraj se rozlohou řadí na čtvrté místo mezi 14 kraji České republiky. Sídelní struktura je od roku 2006 stálá a tvoří ji 673 obcí. K 31. 12. 2021 bylo v kraji 50 měst, 40 městysů, 582 obcí a 1 vojenský újezd („nejmladším“ městem, a to od 27. 8. 2018, je Veverská Bítýška v okrese Brno-venkov, „nejmladším“ městysem, a to od 9. 2. 2021, je Vratětin v okrese Znojmo). Podle správního členění je kraj tvořen 7 okresy, resp. 21 správními obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP), resp. 34 správními obvody obcí s pověřeným obecním úřadem.

V roce 2016 se rozloha kraje změnou hranic vojenského újezdu Březina snížila o 722 hektarů.

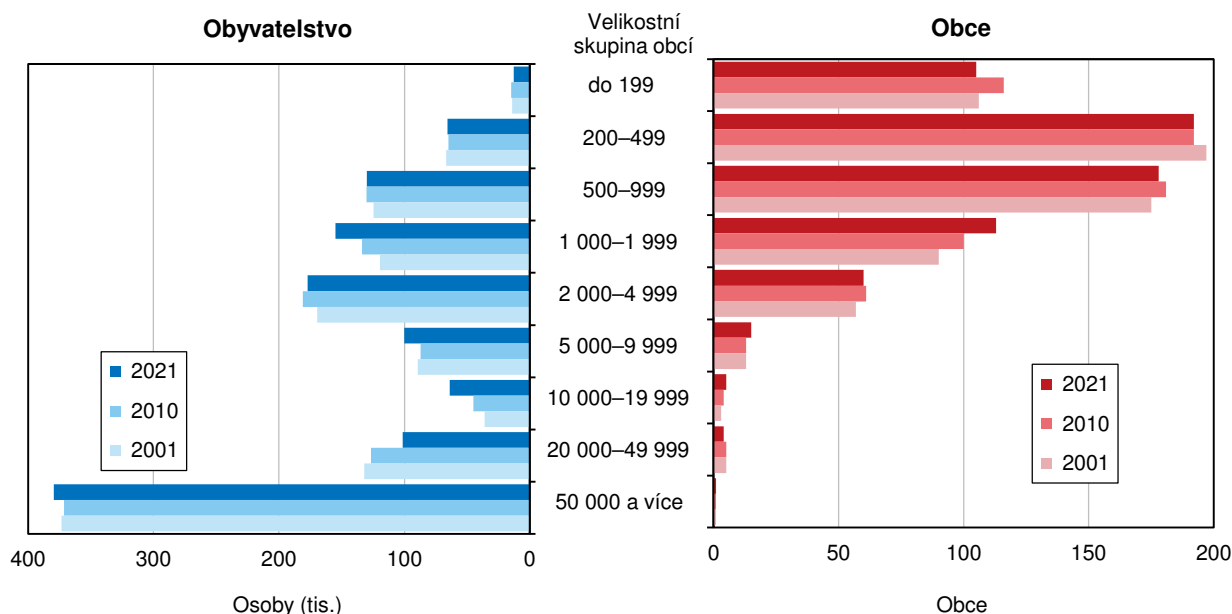
Podle zákona č. 15/2015 Sb., se katastrální území vojenského újezdu Březina k 1. 1. 2016 zmenšilo o 854 ha, z toho 722 ha přešlo z území Jihomoravského kraje do území Olomouckého kraje (do katastrálního území 5 obcí sousedících s VÚ Březina). Rozloha kraje k 31. 12. 2021 činila 7 188 km², na kilometr čtvereční připadlo 164,8 obyvatel, hustota osídlení byla mezi kraji 3. nejvyšší (po Praze a Moravskoslezském kraji).

582 obcí v kraji má pouze jednu část.

Obce v kraji mají celkem 907 částí obcí. Je zde 582 obcí, které mají jen jednu část, 60 obcí, které mají 2 části a 12 obcí se 3 částmi. Nejvíce částí má Brno (48), Letovice (17) a Vyškov (13).

Graf 1.1 Sídelní struktura Jihomoravského kraje ve vybraných letech (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ



Největší počet obcí v kraji se nachází ve velikostní skupině 200 až 499 obyvatel, v Brně žije téměř třetina obyvatel kraje.

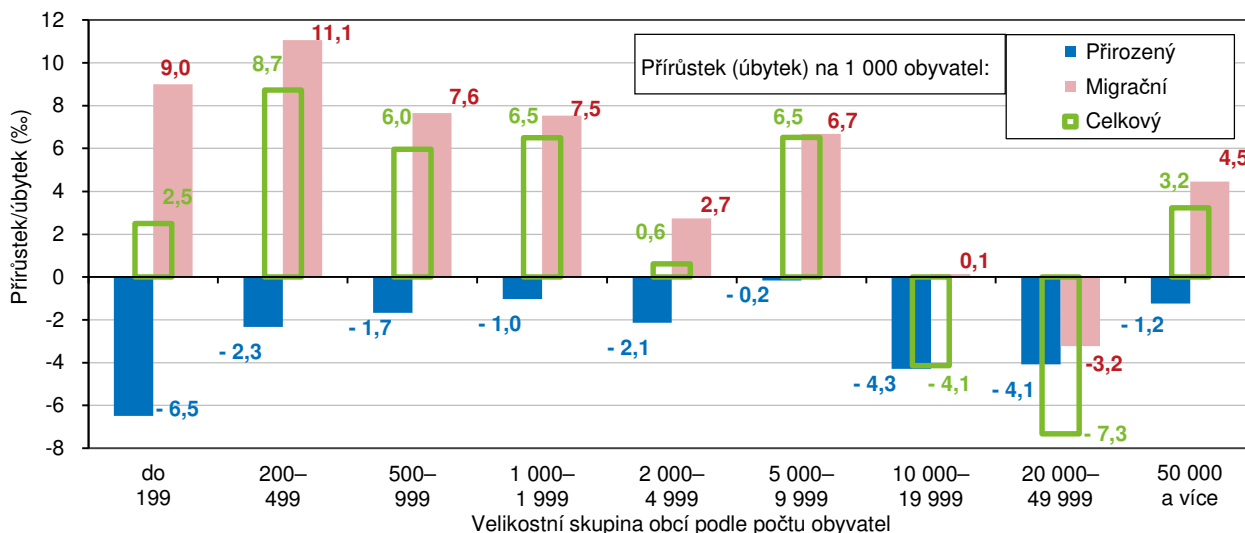
V rozdělení 673 obcí do velikostních skupin podle počtu obyvatel je na jedné straně Brno jako zástupce největší velikostní skupiny a 4 města ve velikostní skupině 20 až 50 tisíc obyvatel. Na druhém pólu je 105 obcí, v každé z nich žije méně než 200 obyvatel (vojenský újezd Březina nemá žádné obyvatele). Ovšem největší počet obcí Jihomoravského kraje se nachází ve velikostní skupině 200 až 499 obyvatel. Celkem 192 obcí této velikostní skupiny tvořilo 28,5 % celku, žilo zde však pouze 5,5 % z počtu obyvatel kraje. Ke krajním skupinám velikostního rozpětí obcí lze uvést, že v Brně žila téměř třetina obyvatel kraje (32,0 %), naproti tomu v nejmenších obcích žilo pouze 1,1 % obyvatel kraje.

Mezi obce s 20 až 50 tisíci obyvateli již nepatří Blansko.

V porovnání s rokem 2010 je nejvýraznější změnou pokles počtu obcí s počtem obyvatel nižším než 200 (snížení o 11 obcí) a zvýšení počtu obcí s 1 až 2 tisíci obyvateli (zvýšení o 13 obcí). Až do roku 2020 do velikostní skupiny obcí s 20 až 50 tisíci obyvateli patřilo 5 okresních měst, v roce 2021 se zařadilo do nižší velikostní skupiny město Blansko.

Graf 1.2 Pohyb obyvatelstva podle velikostních skupin obcí Jihomoravského kraje k 31. 12. 2021

Zdroj: ČSÚ

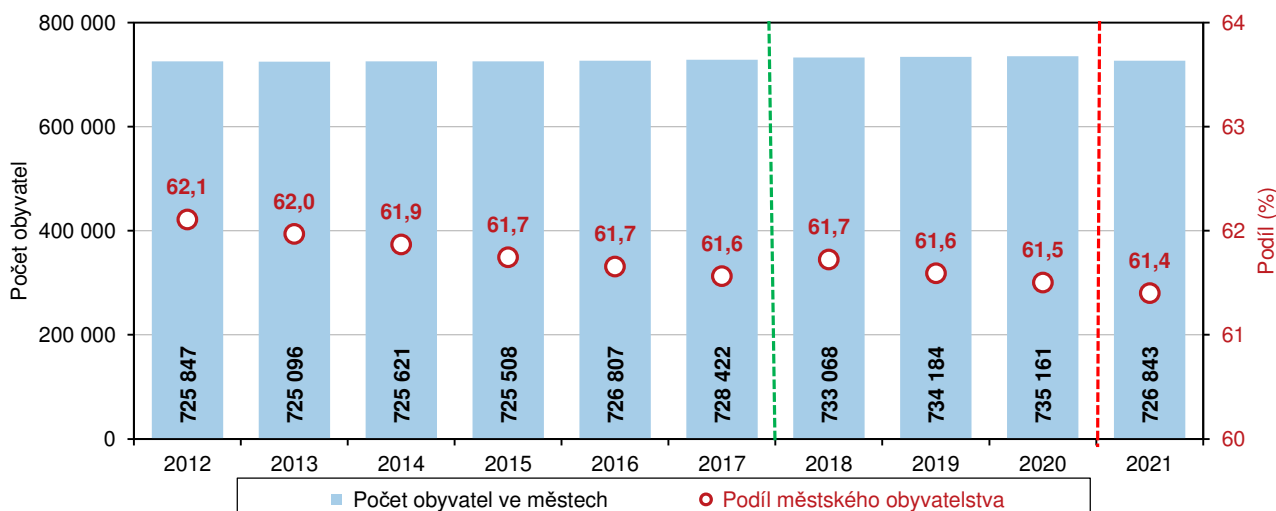


V obcích všech velikostních skupin byl zaznamenán meziroční přirozený úbytek obyvatel.

V obcích všech velikostních skupin byl zaznamenán meziroční přirozený úbytek obyvatel. Nejvýraznější přirozený úbytek, jak je zřejmé z grafu 1.2, byl v obcích s méně než 200 obyvateli. V obcích všech velikostních skupin byl zaznamenán přírůstek obyvatel stěhováním, výjimkou byly obce s 20 až 50 tisíci obyvateli. Nejvyšší migrační přírůstek v relativním vyjádření byl zaznamenán v obcích s 200 až 500 obyvateli, zde byl zaznamenán i nejvyšší celkový přírůstek počtu obyvatel. K celkovému úbytku počtu obyvatel došlo pouze ve 2 velikostních skupinách obcí zahrnujících obce s 10 až 50 tisíci obyvateli.

Graf 1.3 Počet obyvatel ve městech a podíl městského obyvatelstva v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



Od 27. 8. 2018 se městem stala Veverská Bitýška, data jsou tak s předešlými lety nesrovnatelná
 Údaje za rok 2021 vycházejí z výsledku sčítání lidu, domů a bytů 2021 a navazující bilance obyvatel, nejsou tak s předešlými lety srovnatelné



Počet obyvatel ve městech se zvýšil pouze zásluhou stěhování, nejmenším městem jsou Jevišovice.

V 50 městech Jihomoravského kraje žilo na začátku roku 2021 podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2021 a navazující bilance obyvatel celkem 726 102 obyvatel. K 31. 12. 2021 zde žilo 726 843 obyvatel, v průběhu roku se tak počet obyvatel ve městech zvýšil o 741 osob. Podíl městského obyvatelstva na konci roku 2021 činil 61,4 %. Zvýšení počtu obyvatel měst je pouze zásluha stěhování - do měst se přistěhovalo o 2 114 obyvatel více, než se z měst vystěhovalo. Počet obyvatel měst by přirozenou cestou poklesl - ve městech se narodilo o 1 373 osob méně, než jich zemřelo. Co do počtu obyvatel jsou nejmenším městem v Jihomoravském kraji Jevišovice v okrese Znojmo, na konci roku 2021 zde žilo 1 146 obyvatel, největším městem je Brno s více než 379 tisíci obyvateli.

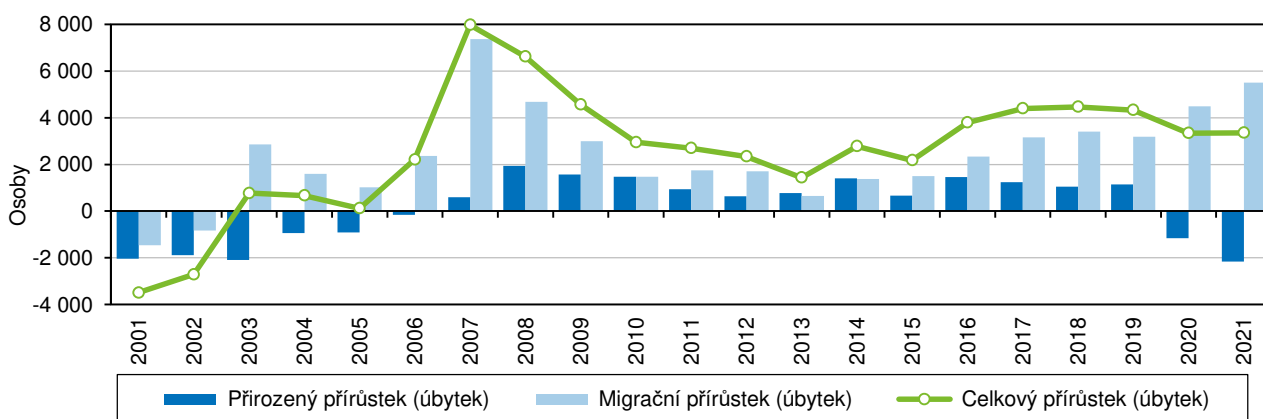
Vývoj počtu obyvatel

Počet obyvatel kraje se zvýšil, na přírůstku se podílelo jen stěhování.

V Jihomoravském kraji žilo na počátku roku 2021 podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2021 a navazující bilance obyvatel celkem 1 181 216 obyvatel. K 31. 12. 2021 zde žilo 1 184 568 obyvatel, v průběhu roku se tak počet obyvatel kraje zvýšil o 3 352 osob. Jihomoravský kraj má mezi kraji ČR 3. nejvyšší počet obyvatel (po Středočeském kraji a Praze). Na přírůstku počtu obyvatel se podílelo pouze stěhování, do kraje se přistěhovalo o 5 513 osob více, než se z kraje vystěhovalo. Přirozenou cestou by se počet obyvatel snížil, neboť zemřelo o 2 161 osob více, než se živě narodilo. Počet obyvatel se kromě Jihomoravského kraje zvýšil v dalších 7 krajích a v ČR vzrostl o 21,9 tis. osob, a to pouze zásluhou zahraniční migrace.

Graf 1.4 Pohyb obyvatel v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



Počet obyvatel kraje se podle bilancí zvyšuje již 19. rok, naproti tomu v okrese Hodonín bylo bilanční zvýšení počtu obyvatel zaznamenáno naposledy v roce 1994.

Počet obyvatel se snížil jen v okrese Hodonín, a to o 650 osob. Ve všech okresech v kraji byl na jedné straně zaznamenán přírůstek obyvatel stěhování. Na straně druhé ale byl ve všech okresech v kraji zaznamenán přirozený úbytek obyvatel. Nejvíce obyvatel, a to 1 870, přibýlo v okrese Brno-venkov. Počet obyvatel Jihomoravského kraje se zvyšuje nepřetržitě již od roku 2003 (tedy 19 let), ovšem v okrese Hodonín bylo bilanční zvýšení počtu obyvatel zaznamenáno naposledy v roce 1994. V Brně-městě počet obyvatel rostl již šestý rok v řadě po předchozích 6 letech poklesu.

Druhý rok byl zaznamenán úbytek obyvatel přirozenou cestou.

V letech 2007 až 2019, tedy 13 let, se v kraji na celkovém přírůstku obyvatel kladně podílel přirozený přírůstek. V letech 2020 a 2021 však vlivem epidemiologické situace počet zemřelých výrazně převýšil počet živě narozených (již uvedený úbytek 2 261 osob v roce 2021 a 1 156 osob v roce 2020). Ze zmíněných 13 let pouze v letech 2010, 2013 a 2014 přirozený přírůstek převýšil migrační přírůstek. V roce 2010 to bylo převýšení nepatrné (o 2 osoby), v roce 2013 rozdíl činil 120 osob a v roce 2014 pak 31 osob. Nejvyšší přirozený přírůstek byl zaznamenán v roce 2008 (+1 934 osob), nejvyšší úbytek pak právě v roce 2021.

Počet cizinců v roce 2021 dosáhl prozatimního maxima.

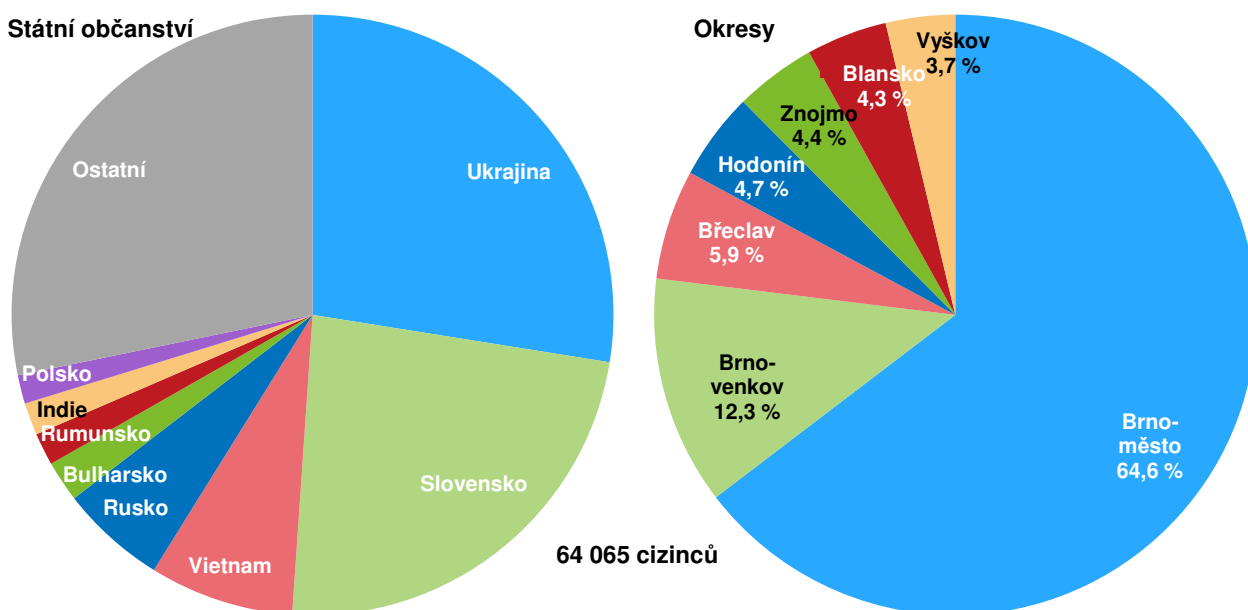
Na konci roku 2021 žilo v Jihomoravském kraji 64,1 tis. cizinců, jejich podíl na celkovém počtu obyvatel kraje meziročně vzrostl o 0,5 procentního bodu na 5,4 %. V obou případech se jedná o dosavadní maximum. Meziročně počet cizinců vzrostl o 5 516 osob.

Mezi cizinci je nejvíce osob z Ukrajiny a ze Slovenska.

V dělení podle státního občanství bylo mezi cizinci v kraji na konci roku 2021 nejvíce osob z Ukrajiny (17 632 osob, tj. 27,5 % celku), ze Slovenska (15 096, tj. 23,6 % z celkového počtu) a z Vietnamu (4 962 osob, tj. 7,7 % z celku). Z celkového počtu cizinců byla více než třetina osob ze zemí Evropské unie (36,7 %). Z grafu 1.5 je patrné, že mezi cizinci převažují muži, i když postupně jejich převaha postupně klesá – v roce 2005 bylo mezi cizinci v kraji 63,4 % mužů, v roce 2021 podíl poklesl na 57,1 %. Nejnižší podíl mužů mezi cizinci byl zaznamenán v roce 2018, a to 57,0 %.

Graf 1.6 Cizinci podle státního občanství a bydliště v okresech Jihomoravského kraje (k 31. 12. 2021)

Pramen: Ředitelství služby cizinecké policie



Demografické události, naděje dožití

Snoubenci věří, že existuje šťastné datum pro uzavření sňatku. Dosud nebyl překonán denní rekord počtu uzavřených sňatků z roku 2007.

V roce 2011 bylo v kraji uzavřeno 4 894 sňatků. Tento počet byl nejnižší od roku 1991, tedy od roku, od něhož jsou k dispozici přepočtené údaje za současnou strukturu správního uspořádání Jihomoravského kraje. Poté se počty uzavřených sňatků každoročně zvyšovaly až do roku 2019. V letech 2020 a 2021 vlivem pandemické situace a z toho plynoucích omezení počet sňatků po osmiletém zvyšování výrazně poklesl. Nejvyšší počet sňatků v posledních 21 letech byl uzavřen v roce 2007, a to 6 287. Projevila se tzv. příznivá „konstelace šťastných čísel“ a v sobotu 7. 7. 2007 bylo v kraji uzavřeno 487 sňatků. Podobná situace, i když s podstatně nižším počtem uzavřených sňatků, nastala i v roce 2009 (6. 6. bylo uzavřeno 258 sňatků), v roce 2015 (opět 6. 6., kdy bylo uzavřeno 278 sňatků) a v roce 2017 (9. 9. bylo v kraji uzavřeno 291 sňatků). V roce 2021 bylo nejvíce sňatků uzavřeno 21. 8., a to 251 sňatků.

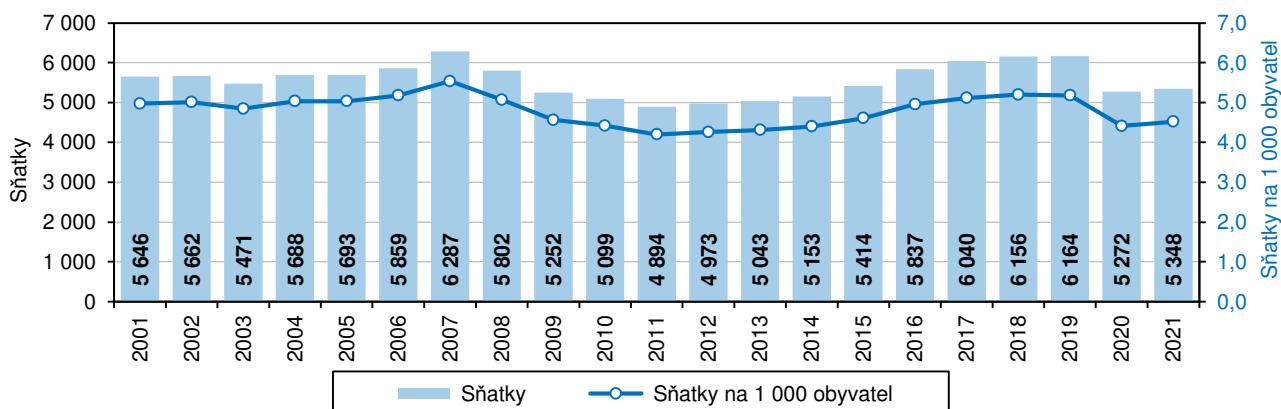
Počet sňatků se meziročně zvýšil jen nepatrně.

Během roku 2021 bylo v kraji uzavřeno 5 348 sňatků, což bylo jen o 76 více než v roce 2020. V 3 742 případech byli oba snoubenci svobodní. Z okresů kraje byla nejvyšší míra sňatečnosti v okrese Brno-město, na 1 000 obyvatel zde připadlo 4,82 sňatků. Krajská úroveň hrubé míry sňatečnosti ve výši 4,52 ‰ převyšovala

republikovou hodnotu (4,45 ‰) a byla mezi kraji 5. nejvyšší (spolu s Ústeckým krajem).

Graf 1.7 Sňatky v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ

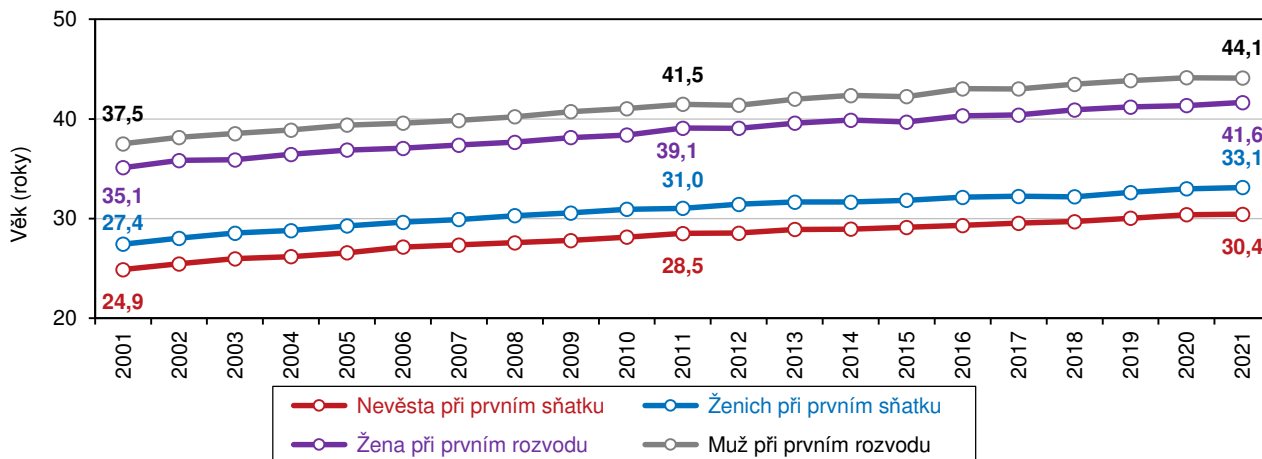


Průměrný věk snoubenců se během 10 let zvýšil o 2 roky. Sňatky uzavírají lidé velmi mladí i lidé v pokročilém věku.

Průměrný věk ženichů při prvním sňatku v roce 2021 v kraji dosáhl 33,1 let, průměrný věk nevěst 30,4 let. U mužů to bylo o 2,1 roku a u žen o 1,9 roku více než před deseti lety. Zatímco ještě v roce 2011 se na celkovém počtu uzavíraných manželství podílely ženy ve věku 29 let a méně z 56,1 %, o deset let později to bylo už jen 42,7 %. V případě mužů byl tento pokles také zřetelný – z podílu 36,5 % v roce 2011 na 28,5 % o deset let později. Lze také uvést, že v letech 2012 až 2021, tedy za 10 let, uzavřelo sňatek na jedné straně věkového spektra 58 ženichů ve věku do 19 let, nevěst v tomto věku bylo 355. Na opačném konci věkového rozmezí bylo 386 ženichů ve věku 70 a více let, nevěst v tomto věku bylo za 10 let 139.

Graf 1.8 Průměrný věk mužů a žen při 1. sňatku a 1. rozvodu v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



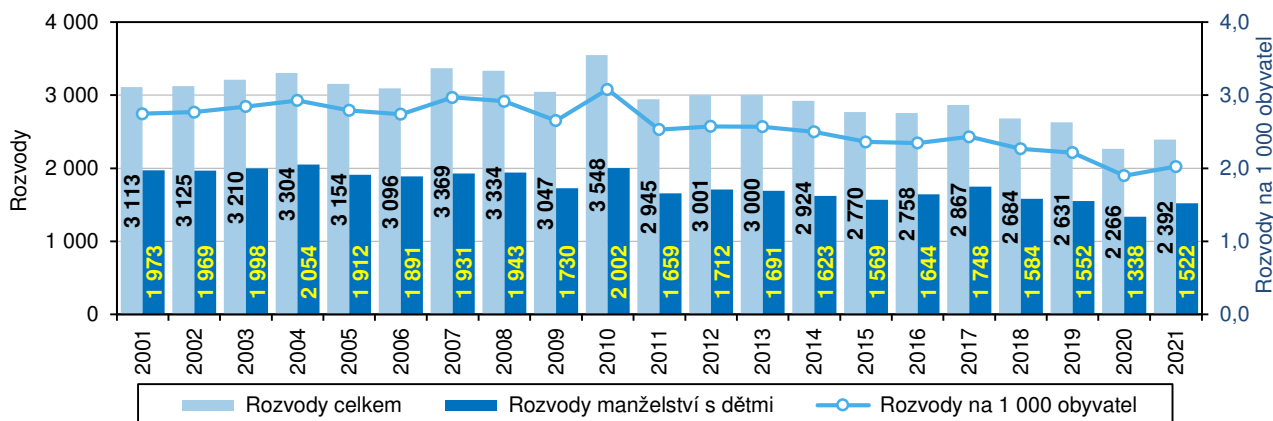
Počet rozvodů byl v posledních 2 letech vlivem pandemické situace nejnižší v novém tisíciletí.

Počet rozvodů proti roku 2020 mírně vzrostl, i když každoroční údaje jsou ovlivňovány délkou trvání rozvodového řízení. Roky 2020 a zřejmě i rok 2021 ale ovlivnily především dopady epidemiologických opatření. V roce 2020 bylo v kraji rozvedeno 2 266 manželství, což byl od roku 2001 počet nejnižší. V roce 2021 se počet rozvodů zvýšil o 126 na 2 392 rozvodů (2. nejnižší počet od roku 2001). Hrubá míra rozvodovosti dosáhla 2,02 ‰, byla nepatrně nad úroveň ČR (2,01 ‰), ale mezi kraji byla až 10. nejnižší (resp. 5. nejvyšší). Index rozvodovosti (počet rozvodů na 100 sňatků) vzrostl z 42,98 v roce 2020 na 44,73, neboť počet rozvodů vzrostl výrazněji než počet sňatků.



Graf 1.9 Rozvody v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



Zvyšuje se i průměrný věk rozvádějících se.

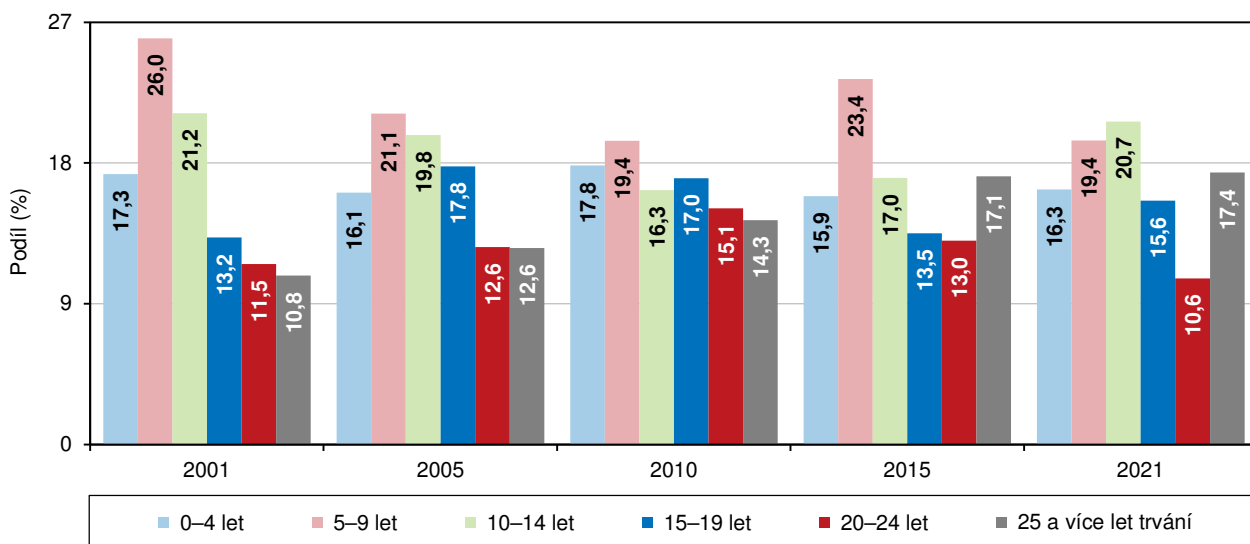
Tak jak se v minulých letech zvyšoval průměrný věk při uzavírání manželství, podobně se zvyšoval i průměrný věk při jeho ukončení. U mužů se průměrný věk u prvního rozvodu zvýšil z 41,5 roku v roce 2011 na 44,1 v roce 2021, u žen u prvního rozvodu z 39,1 na 41,6 roků.

Rozvody manželství bez nezletilých dětí tvoří v průměru jen dvě pětiny případů.

V průměru tři pětiny z celkového počtu rozvodů byly v kraji v uplynulých letech rozvody manželství s nezletilými dětmi. Nejnižší podíl rozvodů s dětmi na celku byl vykázan v roce 2014, a to 55,5 %. Celkem 1 522 rozvodů manželství s nezletilými dětmi v roce 2021 tvořilo 63,6 % z celkového počtu (736 manželství s 1 dítětem, 682 manželství se 2 dětmi a 104 manželství se 3 a více dětmi). Pod hranicí 60 % byly podíly rozvodů manželství s nezletilými dětmi v letech 2007 až 2020 s výjimkou roku 2017.

Graf 1.10 Struktura rozvodů v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



Zvyšuje se podíl manželství trvajících déle než 25 let.

Pokud rozdělíme rozvody z hlediska délky trvání manželství do pětiletých skupin, pak nejvyšší podíl v letech uvedených v grafu 1.10 tvořily do roku 2015 rozvedená manželství trávající 5 až 9 let (v roce 2001 tvořily 26,0 %, v roce 2015 „jen“ 23,4 %). V roce 2021 tato kategorie rozvodů byla podílem 19,4 % až na 2. místě, nejpočetnější byly rozvody manželství trávající 10 až 14 let s podílem 20,7 %. Postupně narůstal podíl rozvedených manželství trávících více než 25 let. V roce 2001 tato rozvedená manželství tvořila 10,8 % celku, v roce 2010 již 14,3 % a v roce

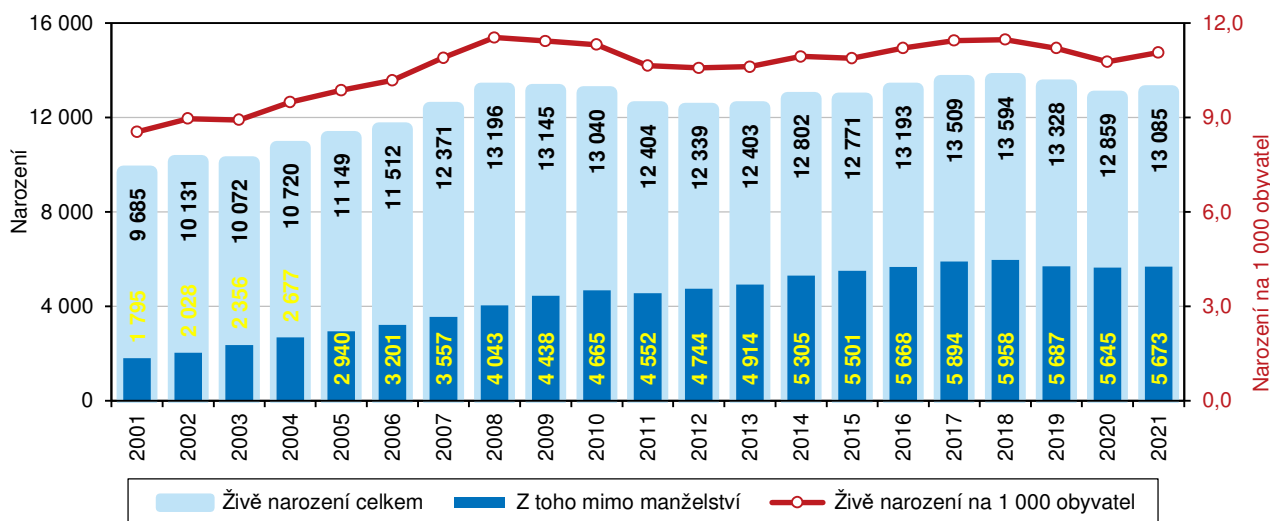
2021 to bylo 17,4 %, což bylo mezi pětiletými skupinami délky trvání manželství třetí nejvyšší zastoupení.

Více než polovina manželství byla v roce 2021 rozvedena na společné přání obou partnerů.

V necelé šestině případů v roce 2021 byl navrhovatelem rozvodu muž (353 rozvodů, tj. 14,8 % celku), v 635 případech byla navrhovatelkou rozvodu žena (26,5 % celku) a 1 404 rozvodů bylo výsledkem společného návrhu (58,7 % z celkového počtu rozvodů). Podíl žen, coby navrhovatelek rozvodu, se v posledních letech snižoval, naopak narůstal podíl „společného návrhu“. Např. v roce 2015 byla navrhovatelkou u 50,3 % rozvodů žena, muž u 26,1 % a společný návrh byl u 23,6 % rozvodů.

Graf 1.11 Živě narození a míra porodnosti v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ

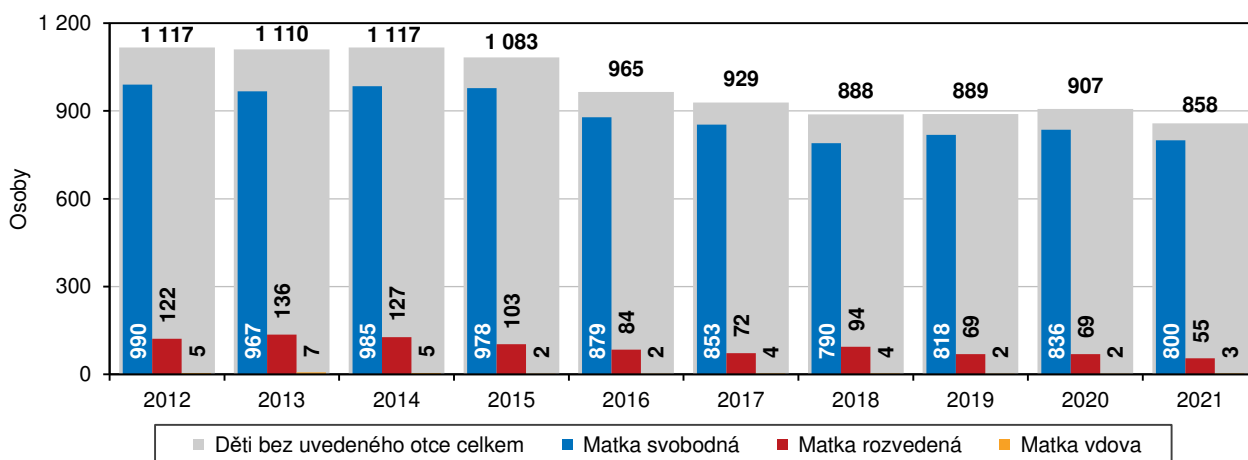


Počet živě narozených dětí znovu překročil hranici 13 tisíc.

Počet živě narozených v Jihomoravském kraji přesáhl v roce 2021 hranici 13 tisíc, stejně jako v letech 2016 až 2019. V kraji se narodilo 13 085 dětí, což bylo o 226 dětí více než v roce 2020. Hrubá míra porodnosti (11,07 živě narozených na 1 000 obyvatel) byla mezi kraji po Praze 2. nejvyšší a nad úroveň průměru ČR (10,65 %). V kraji byla nejvyšší porodnost v okrese Brno-město, kde na 1 tisíc obyvatel připadlo 11,66 živě narozených dětí.

Graf 1.12 Rodinný stav matek živě narozených dětí bez uvedení otce v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



Více než dvě pětiny dětí se rodí mimo manželství, ...

Mimo manželství se v Jihomoravském kraji v roce 2021 narodilo 5 673 dětí, což bylo 43,4 % z počtu živě narozených dětí (v ČR 48,5 %). Počet dětí narozených mimo



... přesto je podíl narozených mimo manželství mezi kraji 3. nejnižší.

manželství meziročně vzrostl o 28 dětí. Podíl narozených dětí mimo manželství byl mezi kraji 3. nejnižší (po Praze a Zlínském kraji). Dosud nejvyšší podíl narozených mimo manželství v kraji byl zaznamenán v roce 2020, a to 43,9 %.

Počet dětí bez uvedeného otce byl za posledních 10 let nejnižší.

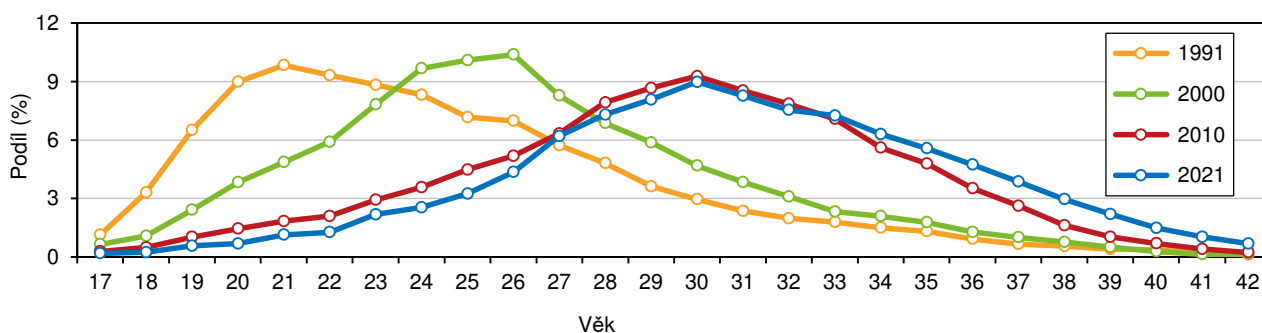
V roce 2021 u 858 živě dětí narozených mimo manželství nebyl uveden otec (14,1 % z počtu dětí narozených mimo manželství). Z tohoto počtu u 800 dětí bez uvedeného otce byla matka svobodná, u 55 dětí matka rozvedená a u 3 dětí bez uvedeného otce byla matkou vdova. Počet narozených dětí bez uvedeného otce meziročně poklesl o 49 dětí a byl v posledních 10 letech počtem nejnižším.

Na Hodonínsku mezi narozenými převládala děvčata.

Mezi narozenými dětmi zpravidla převažují chlapci, což platilo i v roce 2021, kdy se narodilo 6 693 chlapců a 6 392 děvčat. V okrese Brno-město chlapci tvořili dokonce 52,2 % narozených dětí, naproti tomu v okrese Hodonín pouze 47,3 %. Celkem 46,0 % všech živě narozených dětí bylo prvorozených (6 025 dětí), 39,8 % druhorozených (5 205 dětí) a 1 855 dětí bylo pro matku již jako třetí či další dítě (14,2 %).

Graf 1.13 Podíl živě narozených podle věku matky při narození dítěte v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ

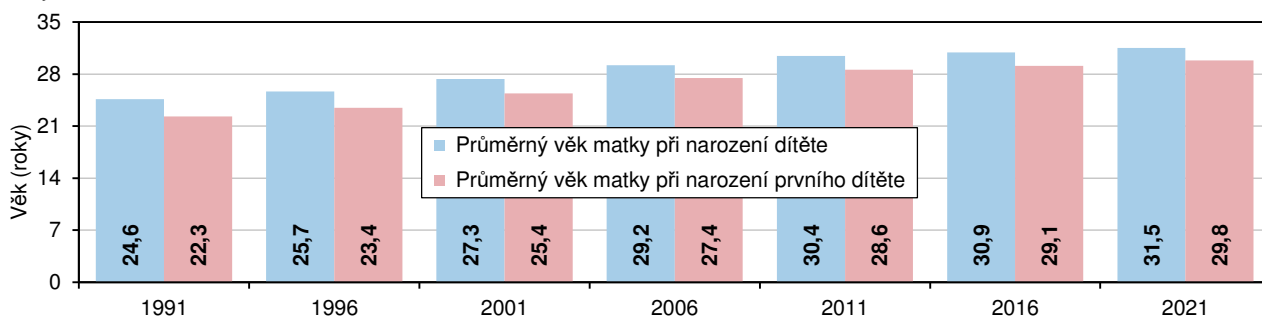


Nejvíce dětí se rodí matkám ve věku 30 let.

Průměrný věk matky při narození dítěte se postupně zvyšoval. Z grafu 1.14. je patrné, že v roce 1991 se nejvíce dětí v kraji narodilo matkám ve věku 21 let (9,84 %, tj. 1 407 dětí). V roce 2000 bylo nejvíce dětí matek ve věku 26 let (10,37 %, 982 dětí). Rozdíl mezi znázorněnými roky 2010 a 2021 ale již není tak výrazný. V roce 2010 se nejvíce dětí v kraji narodilo matkám ve věku 30 let (9,27 %, 1 209 dětí), a stejně tak tomu bylo i v roce 2021 (8,98 %, 1 174 dětí). Z grafu je také zřejmé, že proti znázorněným předešlým rokům byl v roce 2021 mnohem vyšší podíl narozených dětí, jejichž matky přesáhly věk 34 let.

Graf 1.14 Průměrný věk matky živě narozených dětí v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



Průměrný věk matky se v posledních letech ...

Trend odkládání porodů do vyššího věku matky, a to zejména prvního porodu, sílí až do roku 2011, v posledních letech není zvyšování průměrného věku matky tak výrazné. V roce 2021 dosáhl průměrný věk matky při narození 1. dítěte 29,8 roku,

... nijak výrazně nezvyšuje.

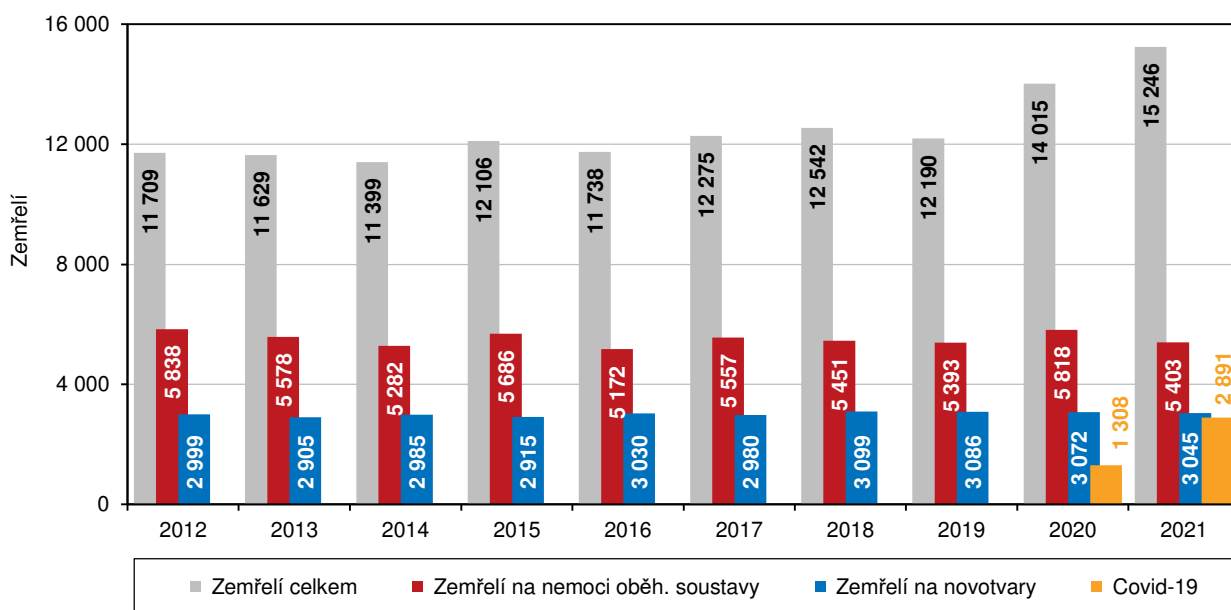
v roce 2011 to bylo o více než rok méně, v porovnání s rokem 2001 však rozdíl činil již 4,4 roku. V roce 1991 bylo matce bez ohledu na pořadí porodu v průměru 24,6 let, v roce 2021 již 31,5 let. Ovšem proti roku 2011 se průměrný věk matky zvýšil jen o 1 rok.

Počet potratů se meziročně snížil, úroveň potratovosti patří mezi kraje k nejnižším.

V roce 2021 bylo v Jihomoravském kraji evidováno 2 787 potratů. Meziročně byl počet potratů o 147 případů nižší, sestupný trend je patrný zejména v dlouhodobém pohledu – např. v roce 2001 bylo evidováno 4 297 potratů, v roce 2011 pak 3 599 potratů. Podobně tomu bylo i v případě umělých přerušení těhotenství (UPT). Počet zaznamenaný v roce 2021, a to 1 653 UPT (59,3 % z počtu potratů), byl meziročně sice jen o 24 nižší, ale proti roku 2011 to bylo snížení o 658 případů. Potratovost v relativním vyjádření (2,36 potratů na 1 000 obyvatel) byla mezi kraji 4. nejnižší a pod úrovní průměru ČR (2,66 ‰).

Graf 1.15 Zemřelí podle vybraných příčin úmrtí v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



Počet zemřelých vlivem dopadů pandemie v posledních 2 letech výrazně vzrostl, přesto míra úmrtnosti byla pod republikovým průměrem.

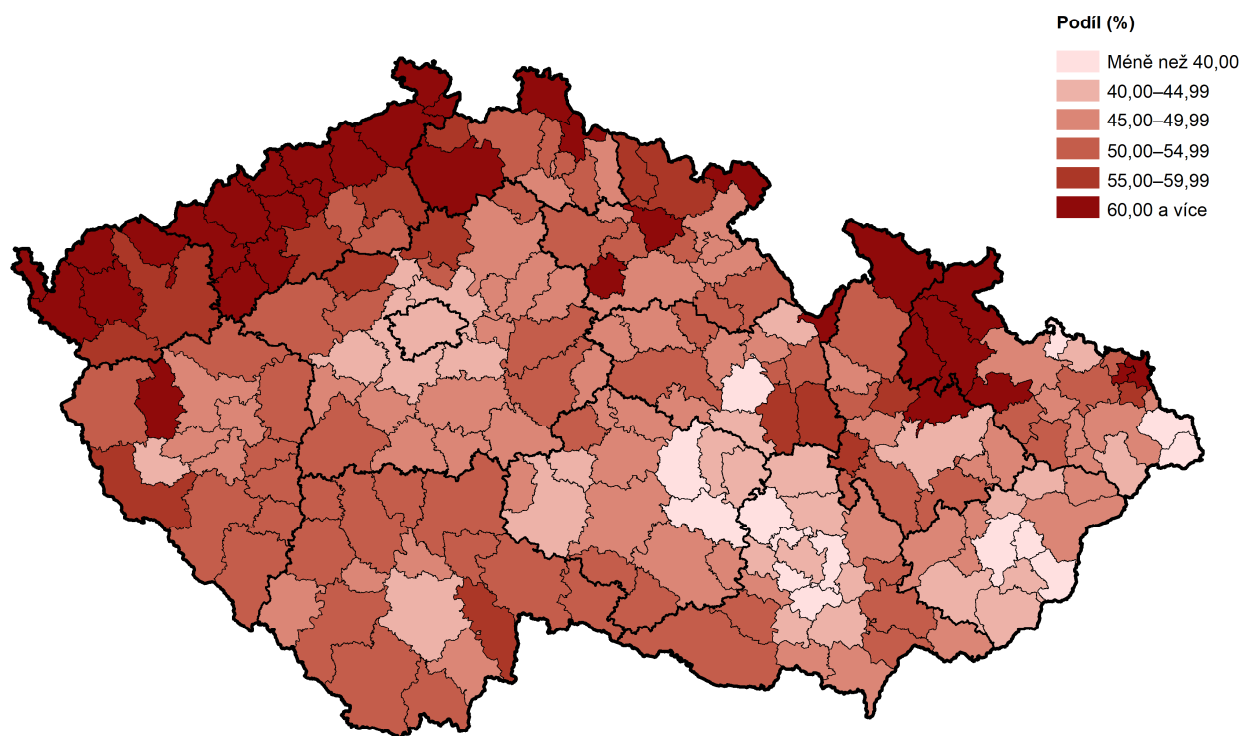
Na počtu zemřelých se v letech 2020 a 2021 ve všech krajích ČR projevil výrazný dopad pandemické situace. V Jihomoravském kraji v roce 2020 zemřelo 14 015 osob a v roce 2021 celkem 15 246 obyvatel kraje. Oproti předpandemickému roku 2019 tak byl počet zemřelých v roce 2020 o 1 825 osob vyšší, počet zemřelých v roce 2021 meziročně vzrostl o 1 231 a proti roku 2019 byl dokonce o 3 056 zemřelých vyšší. Hrubá míra úmrtnosti (počet zemřelých na 1 000 obyvatel) v kraji v roce 2021 činila 12,89 ‰ (4. nejnižší po Praze, Středočeském kraji a Kraji Vysočina) a byla nižší než průměr ČR (13,32 ‰). Ve struktuře zemřelých podle věku byla nejpočetnější skupina zemřelých ve věku 70 až 79 let (30,1 %) a ve věku 80 až 89 let (29,9 % zemřelých). Mezi zemřelými však bylo i 23 dětí do 1 roku a 9 dětí ve věku 1 až 14 let (v souhrnu 0,2 % zemřelých).

Příčinám úmrtí dlouhodobě vévodí nemoci oběhové soustavy.

Příčinou úmrtí 70 % zemřelých byly dlouhodobě, a to nejen v Jihomoravském kraji, nemoci oběhové soustavy nebo nádorová onemocnění. Nemoci oběhové soustavy byly ještě v roce 2019 příčinou úmrtí 44,2 % zemřelých v kraji a novotvary způsobily 25,3 % úmrtí. Ovšem v roce 2020 se podíl těchto základních příčin úmrtí snížil na 41,5 %, resp. na 21,9 % a v roce 2021 na 35,4 %, resp. 20,0 %.



Živě narození mimo manželství ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v roce 2021

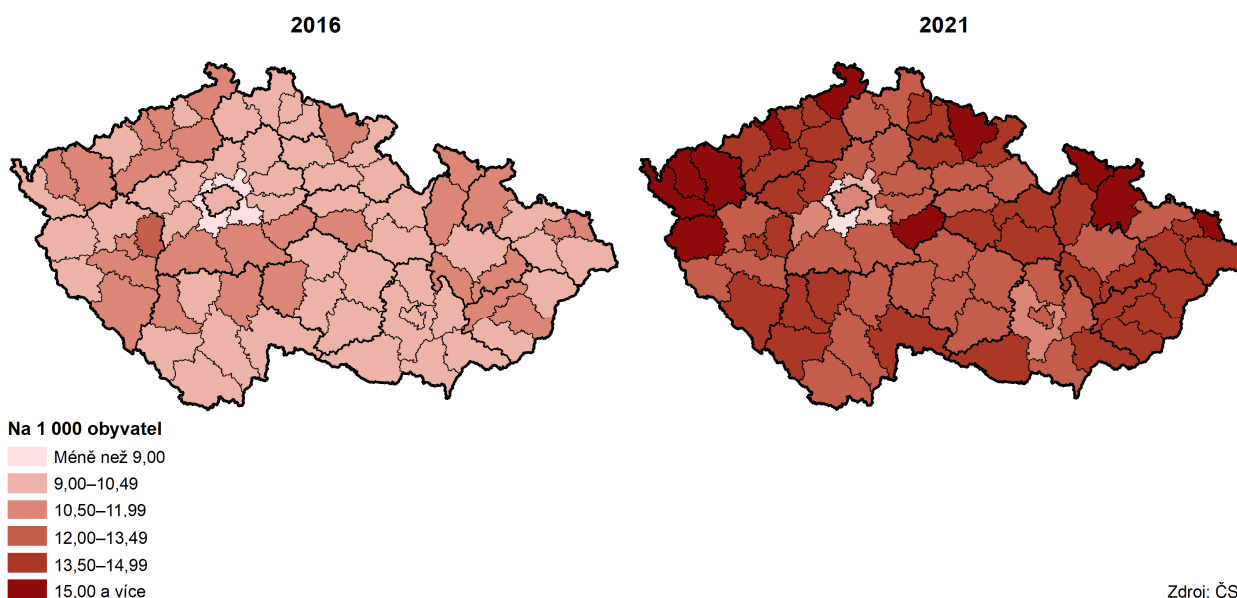


Zdroj: ČSÚ

Pětina z celkového počtu zemřelých v kraji v roce 2021 zemřela na Covid.

Významnou roli v těchto 2 letech se hrála diagnóza Covid-19. Na Covid, resp. na Covid souběžně s jinou diagnózou, v kraji zemřelo v roce 2020 1 308 osob (9,3 % zemřelých) a v roce 2021 již 2 891 osob (19,0 % zemřelých). Z okresů kraje byl nejvyšší podíl zemřelých s Covidem v roce 2021 v okrese Vyškov (23,0 % z celku), nejnižší v Brně-městě, a to 16,0 %.

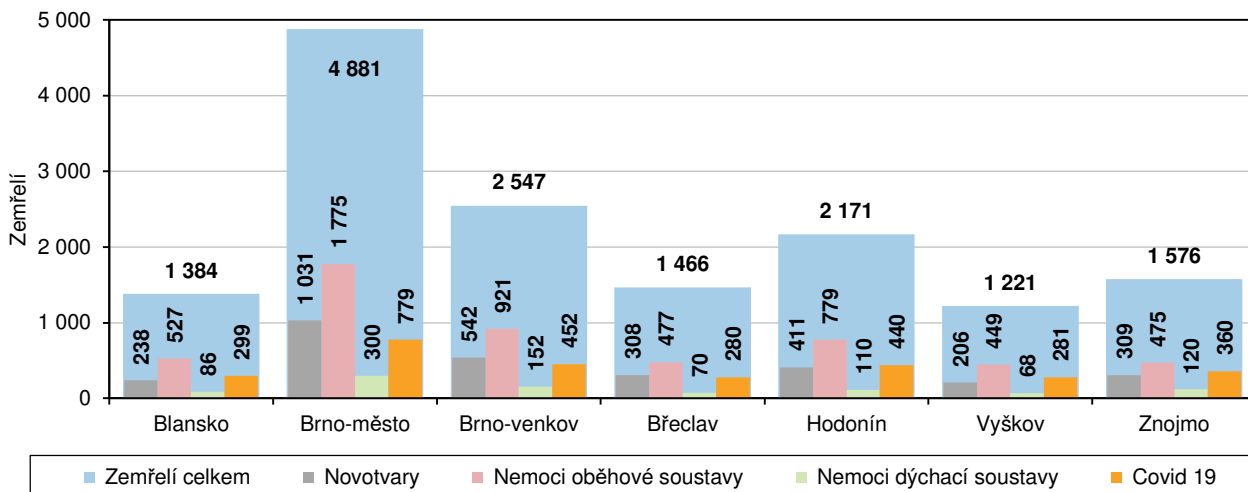
Zemřeli podle okresů v letech 2016 a 2021



Zdroj: ČSÚ

Graf 1.16 Zemřelí podle vybraných příčin úmrtí podle okresů Jihomoravského kraje v roce 2020

Zdroj: ČSÚ

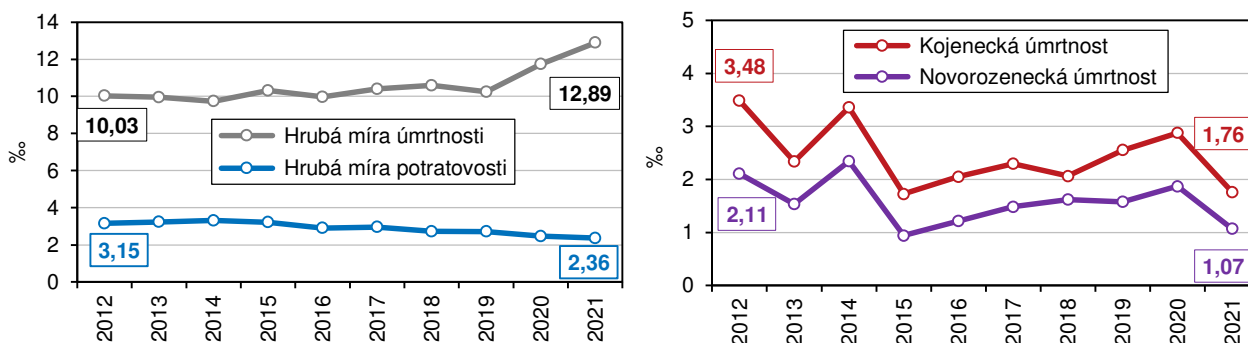


Hodnoty ukazatelů kojenecké a novorozenecké úmrtnosti kolísají, proti republikovému průměru ale byly v roce 2021 nižší.

Ukazatele úmrtnosti v nízkém věku do roku 2015 v kraji spíše kolísaly, v dalších letech se každoročně mírně zhoršovaly. V roce 2021 byl ale zaznamenán pokles kojenecké i novorozenecké úmrtnosti a oba ukazatele byly pod republikovou úrovní. Kojenecká úmrtnost (zemřelí do 1 roku na 1 000 živě narozených) v kraji činila 1,76 ‰ (v ČR 2,20 ‰), byla 4. nejnižší mezi kraji (po Pardubickém, Jihočeském a Středočeském kraji). Novorozenecká úmrtnost (zemřelí do 28 dnů na 1 000 živě narozených) činila 1,07 ‰ (v ČR 1,36 ‰) a mezi kraji byla 5. nejnižší.

Graf 1.17 Hrubé míry potratovosti a úmrtnosti v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ



Již 8 let se zvyšuje počet přistěhovaných, většina přistěhovaných z ciziny míří do Brna.

Do Jihomoravského kraje se v průběhu roku 2021 přistěhovalo 14 559 osob, tedy o 1 327 osob více než v roce 2020. Počet přistěhovaných se zvyšují již 8 let v řadě. Z ostatních krajů ČR se přistěhovalo 7 013 osob (48,2 % přistěhovaných) a 7 546 osob ze zahraničí (51,8 % přistěhovaných). Téměř tři čtvrtiny přistěhovaných z ciziny mířily do Brna (5 360 osob, tj. 71,0 % krajského počtu přistěhovaných z ciziny). Podle státního občanství bylo mezi přistěhovanými z ciziny nejvíce osob z Ukrajiny (3 173) a Slovenska (1 265).

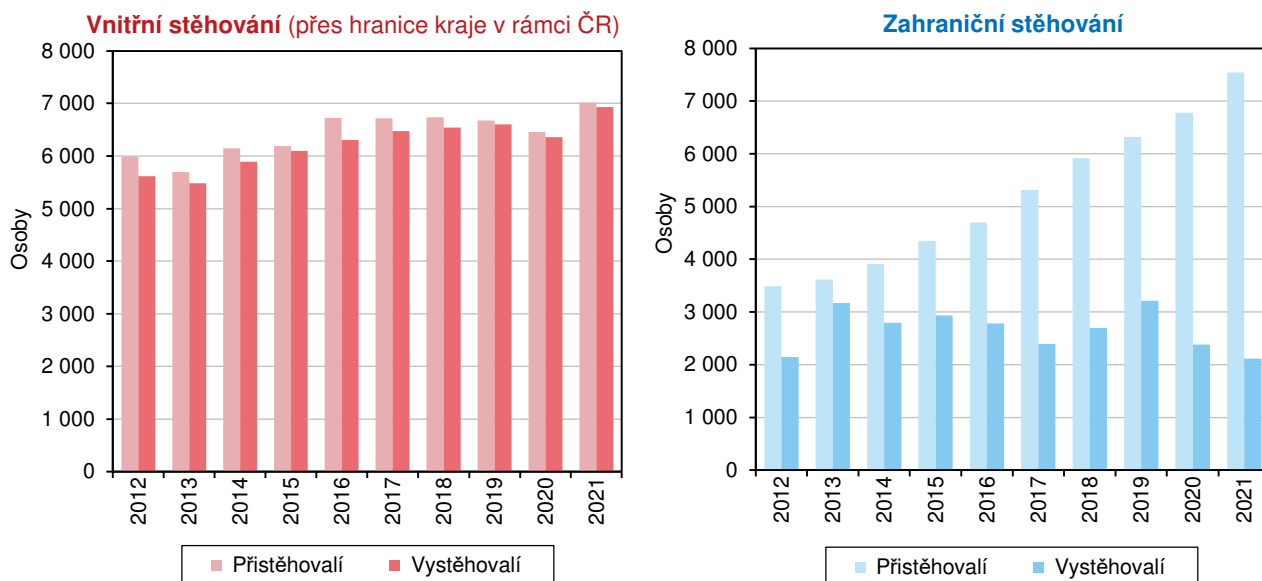
Do zahraničí v roce 2021 mířilo 23 % vystěhovaných.

Z kraje se v roce 2021 vystěhovalo 9 046 osob (o 308 osob více než za 12 měsíců roku 2020). Do ostatních krajů ČR se vystěhovalo 6 930 osob (76,6 % vystěhovaných) a 2 116 osob se odstěhovalo do zahraničí (23,4 % vystěhovaných). Saldo vnitřního i zahraničního stěhování bylo kladné a počet obyvatel v kraji se tak stěhováním zvýšil o 5 513 osob.



Graf 1.18 Stěhování v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ

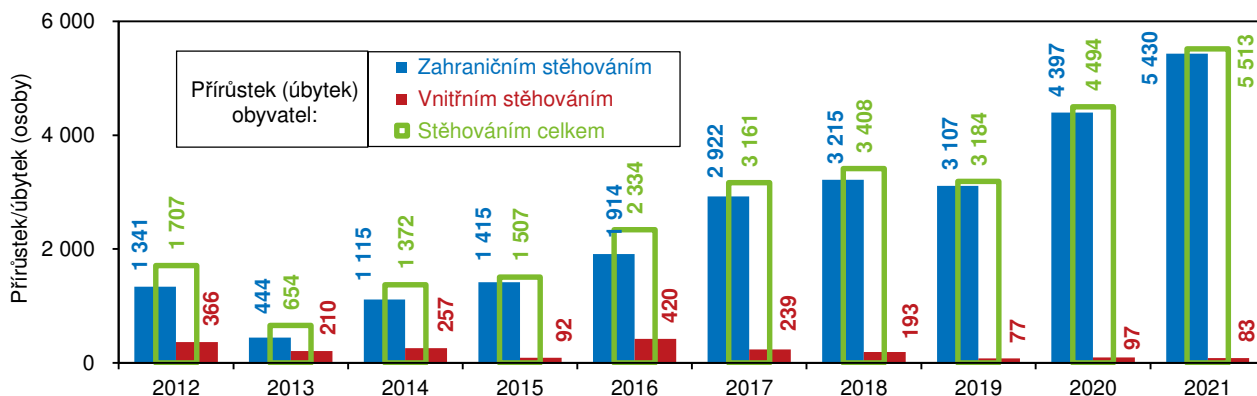


Saldo zahraničního stěhování od roku 2014 výrazně převyšovalo saldo stěhování vnitřního.

V grafu 1.19 je znázorněn rozklad přírůstku či úbytku obyvatel stěhování na saldo vnitřního a zahraničního stěhování za roky 2012 až 2021. Obě salda byla v uvedených 10 letech kladná, ovšem saldo zahraničního stěhování bylo vždy dominující. Podíl vnitřního salda stěhování na celkovém migračním přírůstku se pohyboval od 32,1 % v roce 2013 po 1,5 % v roce 2021.

Graf 1.19 Stěhování v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ

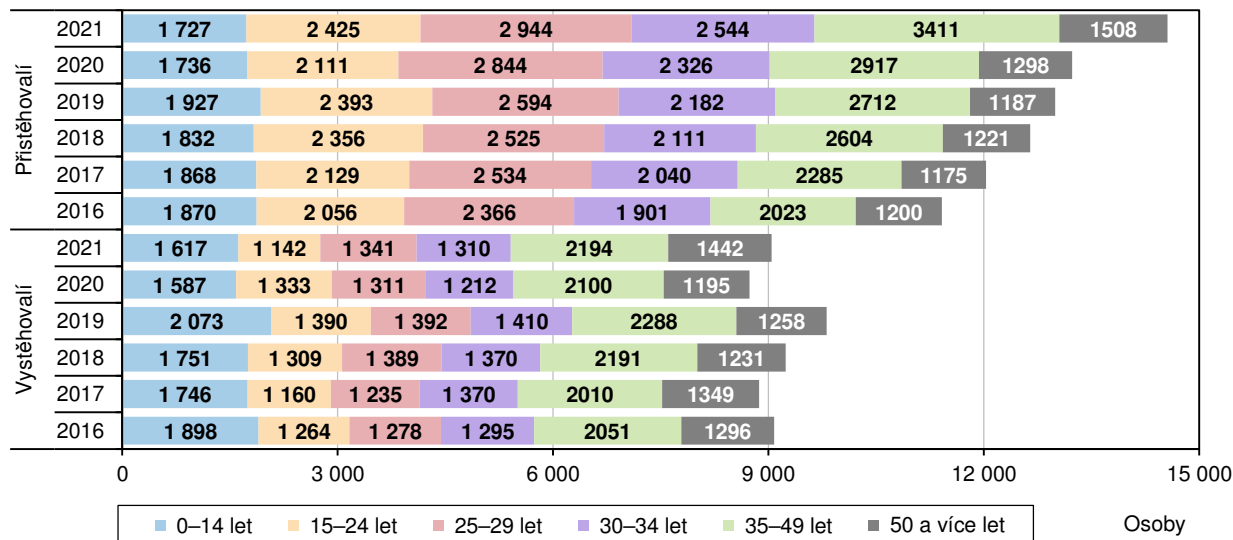


Stěhují se lidé všech věkových skupin, mezi přistěhovalými je ale nejvíce osob ve věku 15 až 34 let.

Ve věkové struktuře přistěhovalých tvořily nadpoloviční většinu osoby ve věku 15 až 34 let (v letech 2016 až 2021 v průměru 55,2 %). U vystěhovalých tato věková skupina tvořila v průměru 42,9 %. V roce 2016 ve 3 věkových skupinách zahrnujících věk 15 až 34 let, převyšoval počet přistěhovalých počet vystěhovalých (kladné saldo migrace osob těchto věkových skupin). Ve věkových skupinách 0 až 14 let a 35 a více let byl jev opačný – počet vystěhovalých převyšoval počet přistěhovalých (záporné saldo stěhování osob těchto věkových skupin). V letech 2017 až 2019 bylo záporné saldo zjištěno u migrace osob ve věku 50 a více let (v roce 2019 i u osob do 15 let). V letech 2020 a 2021 bylo kladné saldo stěhování u všech uvedených věkových skupin.

Graf 1.20 Stěhování v Jihomoravském kraji

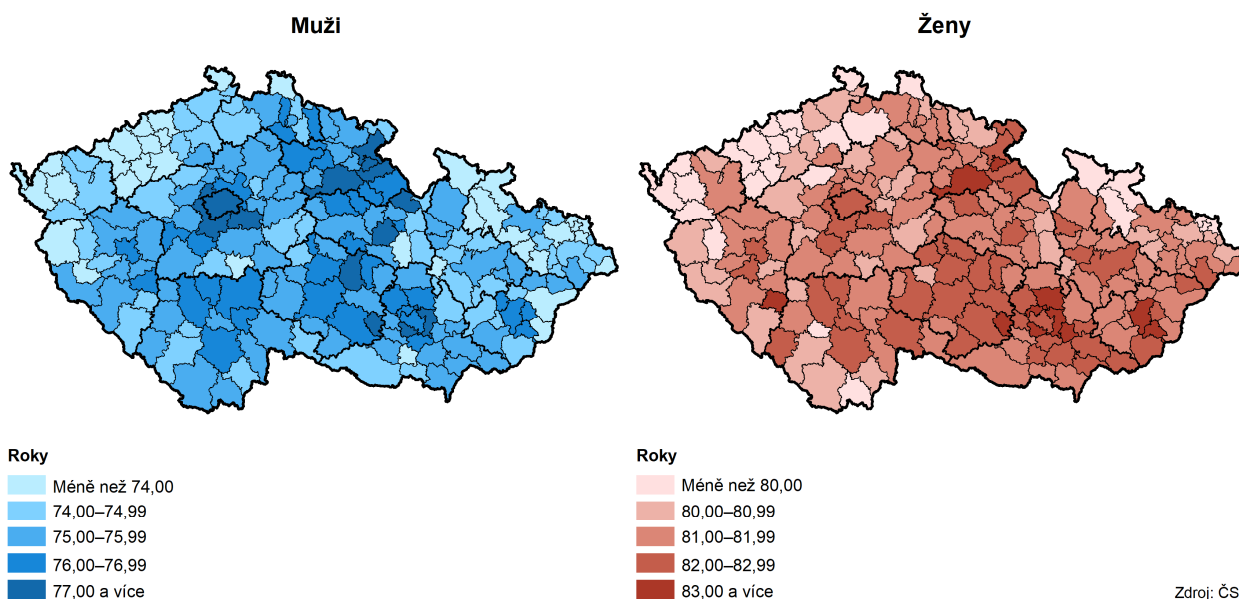
Zdroj: ČSÚ



Mezikrajské srovnání údajů o naději dožití je pro kraj vcelku příznivé.

Údaje o naději dožití (střední délce života) zjištěné z dvouletých průměrů let 2020 a 2021 udávají, že muž narozený v Jihomoravském kraji v roce 2021 se pravděpodobně dožije věku 75,27 let, což je mezi kraji čtvrtý nejvyšší věk. Žena narozená v kraji v roce 2021 se pravděpodobně dožije 81,59 let, což je věk mezi kraji třetí nejvyšší.

Naděje dožití při narození podle pohlaví ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v letech 2017 až 2021



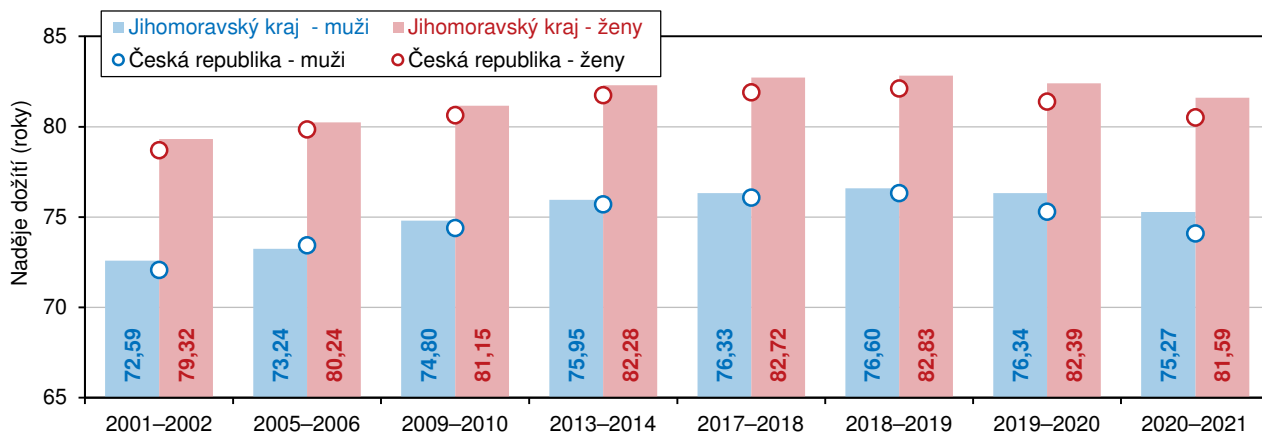
Příznivý vývoj naděje dožití (střední délky života) přerušily dopady pandemie.

Střední délka života se postupně zvyšovala až do roku 2019, což je patrné z hodnot uvedených v grafu 1.21. Od roku 2001 (resp. průměru let 2001 a 2002) do roku 2019 (resp. průměru let 2018-2019) vzrostla střední délka života v Jihomoravském kraji u mužů o 4,00 roku a u žen o 3,51 roku (v rámci ČR došlo ke zvýšení o 4,25 resp. 3,40 roku). Nárůst úmrtnosti v důsledku pandemie v letech 2020 a 2021 se projevil snížením očekávaných hodnot střední délky života. Naděje dožití mužů narozených v kraji v roce 2021 je proti roku 2019 o 1,32 roku nižší a u žen činí rozdíl 1,23 roku (v ČR došlo ke snížení o 2,24 resp. o 1,59 roku).



Graf 1.21 Naděje dožití při narození

Zdroj: ČSÚ

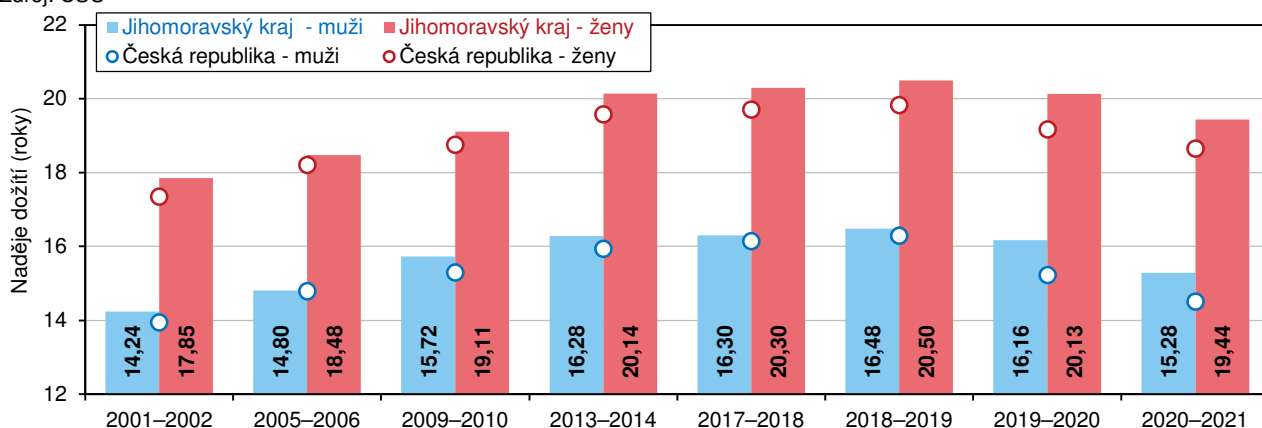


Zvýšená úmrtnost v posledních 2 letech se projevila i v naději dožití seniorů.

Muž, který se narodil a žije v Jihomoravském kraji a v roce 2021 dovršil 65 let, má pravděpodobně před sebou ještě nejméně 15,28 roku života, šedesátipětiletá žena 19,44 roku. I zde je patrný nárůst až do roku 2019 (proti roku 2019 u mužů zvýšení o 2,24 roku a u žen v tomto věku zvýšení o 2,65 roku). Udávané hodnoty roku 2021 jsou však proti roku 2019 nižší – u mužů o 1,20 roku a u žen o 1,06 roku.

Graf 1.22 Naděje dožití ve věku 65 let v Jihomoravském kraji a ČR

Zdroj: ČSÚ



Věková struktura, index stáří

Podíl obyvatel v seniorském věku se každoročně zvyšuje, od roku 2009 roste i podíl dětské složky.

Z pohledu věkové skladby obyvatelstva největší část obyvatel tvoří osoby ve věku 15 až 64 let (746,9 tis. osob, tj. 63,1 % celku), následuje skupina obyvatel ve věku 65 a více let (243,6 tis., tj. 20,6 %), nejnižší podíl, a to 16,4 %, tvoří obyvatelé ve věku do 14 let (194,1 tis. osob). Rok 2004 byl posledním rokem, ve kterém podíl dětské složky obyvatel převyšoval podíl obyvatel ve věku 65 a více let (14,7 %, resp. 14,6 %). Podíl dětské složky obyvatel v kraji se od roku 1991 postupně snižoval a minima dosáhl v roce 2008 (podíl 13,8 %). Od roku 2009 se však podíl osob ve věku do 14 let na populaci Jihomoravského kraje zvyšuje. Dlouhodobý vývoj podílů základních věkových skupin je obsahem grafu 1.23 - v roce 1991 podíl dětí tvořil 20,6 %, podíl osob ve věku 15 až 64 let dosáhl 66,0 % a osob starších 65 let bylo 13,4 %.

I přes navyšování podílu dětské složky se každoročně zvyšuje hodnota indexu stáří ...

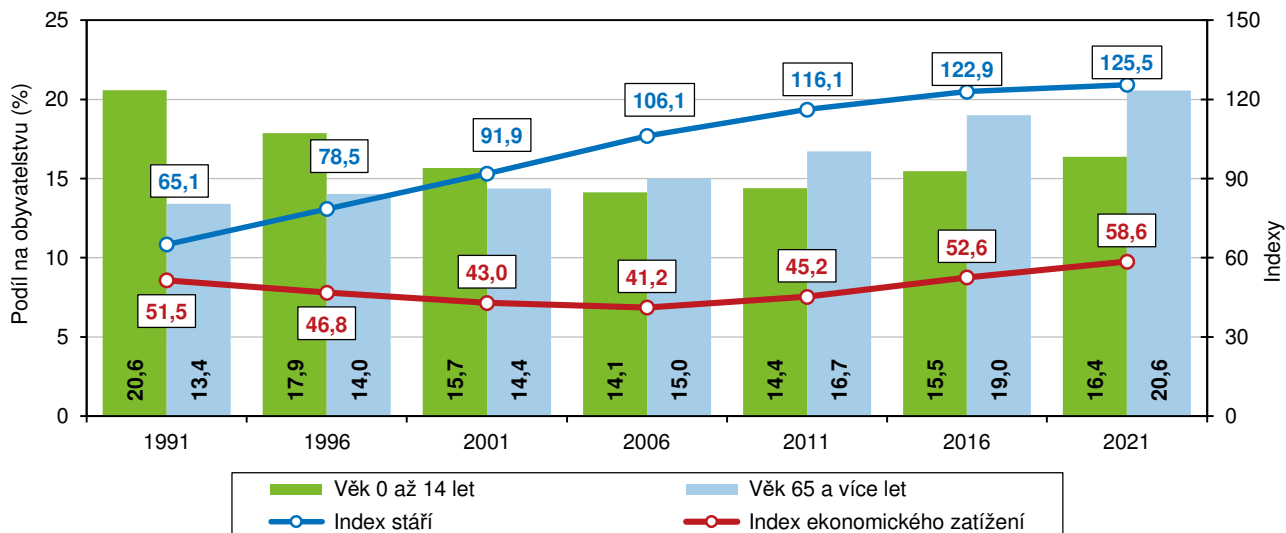
Ze zastoupení 3 základních věkových skupin obyvatel kraje jsou konstruovány indexy stáří, závislosti či ekonomického zatížení. Hodnota indexu stáří udává, že v roce 2021 na 100 dětí v kraji připadlo 125,5 osob starších 65 let, v roce 1991 to bylo pouze 65,1 osob starších 65 let. Zvýšení indexu stáří je výsledkem na jedné

... pod hodnotou 100 byl index stáří do roku 2004.

straně každoročního nárůstu podílu osob starších 65 let a na straně druhé nízkého podílu dětské složky (i přes navyšování podílu v posledních letech). Již uvedený rok 2004 byl posledním rokem, kdy index stáří v kraji byl pod hranicí 100. Index stáří byl mezi kraji 3. nejnižší (po Středočeském kraji a Praze) a pod hodnotou ČR (128,1).

Graf 1.23 Věková struktura, index stáří a index ekonomického zatížení v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČSÚ

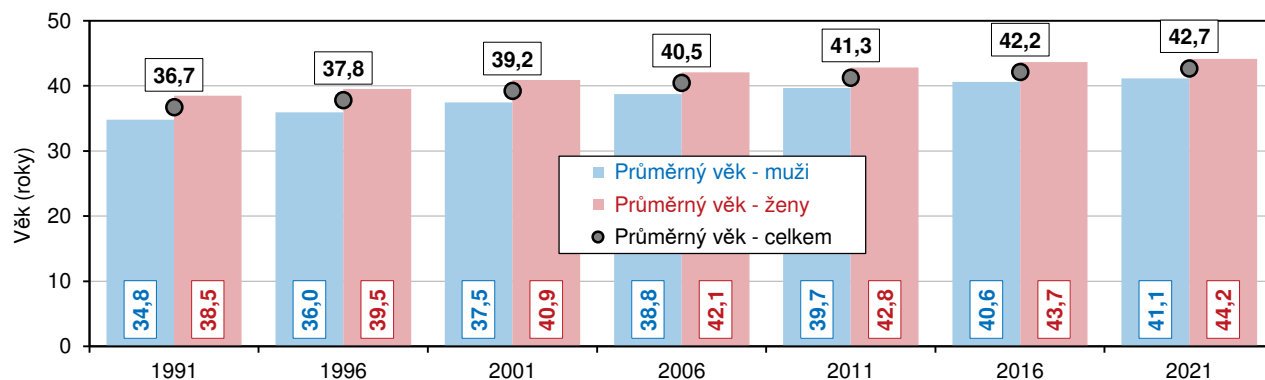


Od roku 2007 se zvyšuje i index ekonomického zatížení, současná hodnota je mezi kraji 7. nejvyšší.

Hodnota indexu závislosti I udává, že na 100 obyvatel ve věku 15 až 64 let připadá 26,0 dětí, hodnota indexu závislosti II udává, že na 100 obyvatel ve věku 15 až 64 let připadá 32,6 osob starších 65 let. Index ekonomického zatížení (počet osob ve věku 0 až 14 let a 65 a více let připadající na 100 obyvatel ve věku 15 až 64 let) dosáhl v Jihomoravském kraji v roce 2020 hodnoty 58,6 (v ČR 58,0) a mezi kraji byl 7. nejnižší. Minima v kraji dosáhl v roce 2007, a to 41,1.

Graf 1.24 Průměrný věk obyvatelstva Jihomoravského kraje

Zdroj: ČSÚ



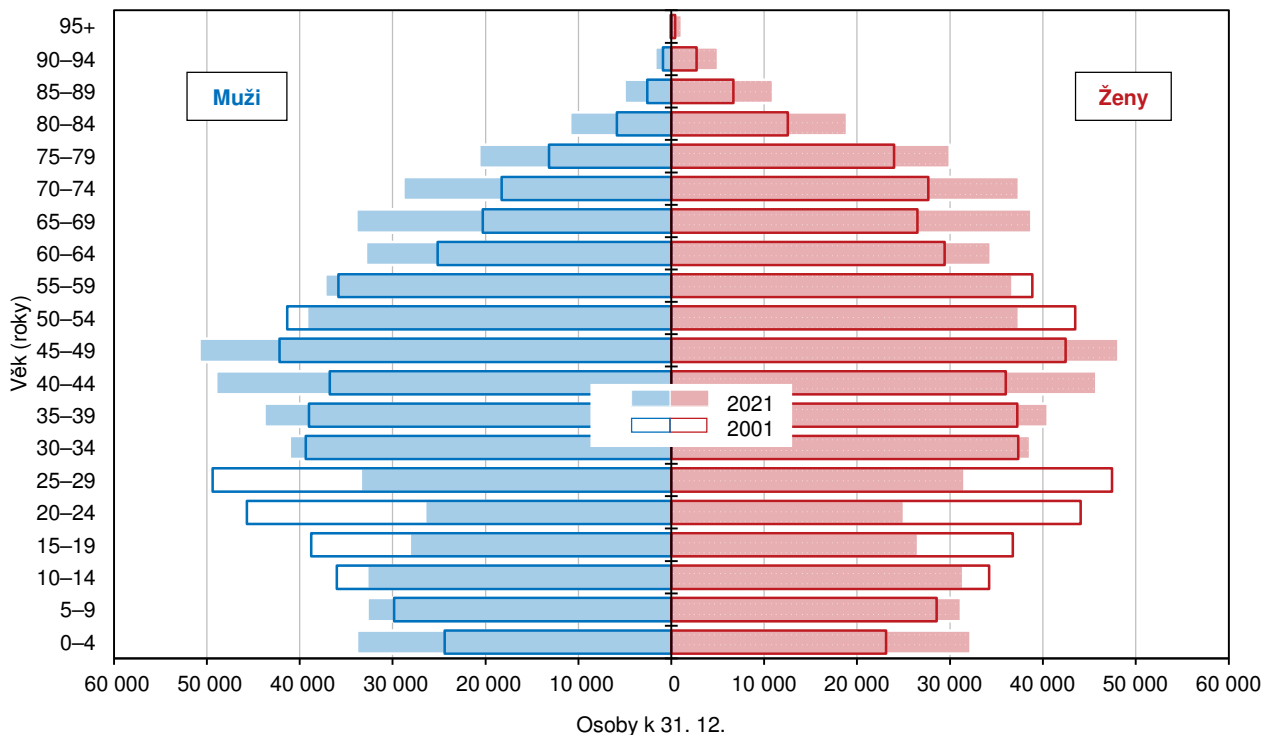
Populace v kraji stárne, průměrný věk obyvatel je ale mezi kraji 3. nejnižší.

Průměrný věk obyvatel Jihomoravského kraje na konci roku 2021 dosáhl 42,7 roku, ženám bylo v průměru 44,2 roku a mužům 41,1 let. Meziroční změna průměrného věku celkem nebo podle pohlaví je nepatrná – v roce 2020 průměrný věk obyvatel kraje činil 42,6 roku (ženy 44,1 a muži 41,1 let). Ovšem ve srovnání s rokem 1991 se průměrný věk obyvatel kraje zvýšil o 5,9 roku, u mužů se zvýšil o 6,3 roku a průměrný věk žen vzrostl o 5,6 roku. Z mezikrajského srovnání vyplývá, že nejvyšší průměrný věk obyvatel byl v Královéhradeckém a Zlínském kraji (43,6 roku), nejnižší ve Středočeském kraji (41,5 roku), obyvatelstvo Jihomoravského kraje má 3. nejnižší průměrný věk (spolu s Ústeckým a Libereckým krajem).



Graf 1.25 Věkové složení obyvatelstva Jihomoravského kraje

Zdroj: ČSÚ



Nejnižší průměrný věk má obyvatelstvo v okrese Brno-venkov, na opačném pólu jsou obyvatelé okresu Hodonín.

V průměru nejmladší obyvatelstvo v Jihomoravském kraji je v okrese Brno-venkov, nejvyšší podíl dětské složky na obyvatelstvu (18,5 %) a nejnižší podíl osob ve věku 65 a více let (18,7 %) s sebou nese i nejnižší průměrný věk mužů (40,0 roku) i žen (42,5 roku). Opačná situace byla v okrese Hodonín. Zde nejnižší podíl dětské složky na obyvatelstvu (14,5 %) a nejvyšší podíl osob ve věku 65 a více let (21,7 %) s sebou nese i nejvyšší průměrný věk mužů (42,4 roku) i žen (45,7 roku). Nejpočetnější věkovou skupinou mezi obyvateli kraje byly v roce 2020 osoby ve věku 46 a 47 let (20 816, resp. 20 819 osob). Nejvíce mužů bylo ve věku 47 let, a to 10 659, nejvíce žen bylo ve věku 46 let, a to 10 177.